

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۰۱۹/۰۷/۲۲

دوکتور ع . رشید

از میراث های ادبی استقلال و آزادی ۱۹۱۹

ترانه استقلال

(۱)

درسایت وزن افغان – جرمن ترانهء دروصف شاه امان الله خان غازي شنیدم، دوستان پرسیدند که شاعرو آوازخوان این ترانه کی خواهد بود؟ من که از سالها مصروف ادبیات معاصر افغانی و در جستجوی شاعران معاصر دری زبان و پشتوزبان بوده ام و تا اندازه اکنون دریافته ام که کی ها در دوره امانیه و یاقبل از آن مصروف شعرخوانی و شعرسرایی ها بودند چون محمود طرزی، عبدالهادی خان داوی، مولوی صالح محمدخان، مستغنی، غلام محی الدین خان افغان و دیگران. در جمع شاعران این دوره از تعدادی شان حتی انگلیسها نیز ذل خوشی نداشتند و از آنها در مطبوعات خود بحیث دشمنان امپراطوری خود یاد آوری های دارند و علیه آنها بخاطر نوشته ها و اشعارشان که در سراج الاخبار نشر کرده بودند بارها به حکومت افغانستان شکایات نیز فرستاده اند، چون محمود طرزی و مولوی صالح محمدخان قندهاری اولین استاد زبان پشتو در مکتب حبیبیه آن زمان. در ضمن در همین دوره شاعرانی نیز موجود بودند که سالها اشعارشان در سراج الاخبار و امان افغان به نشر رسیده بود ولی با سقوط دولت امانی و رویکار آمدن سقاوختانی خود را به اندازه ۳۶۰ درجه تغییر دادند و آنچه ناسزایهای که در وجود شاه مترقی افغانستان امان الله خان غازي وجود نداشت فقط بخاطر خوشخدمتی به دزدان سرکوتل علیه شاه جوان و مترقی سردادند که دور از کرامات انسانی دشاعری بوده است در جمع این گروه از شاعران مداح دزدان معلوم الحال یکی هم عبدالعلی

د پانو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

مستغنی بود که نوک شمشیربرنده شعرآندوره را ناجوانمردانه از عقب برجان آن شاه مترقی و محصل آزادی کشور حواله کرده است. که بعداً درباره خواهیم گفت .
به هر صورت، برمی گردیم به ترانه حماسی که آنرا شما دوستان و علاقمندان سایت افغان جرمن شنیده اید، این شعرا ترانه ها و مارش های زمان شاه امان الله خان است که بعد از استرداد استقلال افغانستان در مارش های نظامی از طرف نظامیان با وسایل خاص موزیک نظامی) باجه خانه (آن دوره طنین اندازی گردید . باهم متن مکمل و درست این شعر حماسی را قبل از تشریح آن باهم می خوانیم :

شام و صبا این التجا دارم یزاری ای خدا محفوظ دار این شاه ما از محنت غم یا الله	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
شاهنشاه افغانیان هم غازی کشورستان کن کامیاب از مطلبش پیش از طلب یا ربنا	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
ای پادشاه مسلمین ای صاحب تاج و نگین یا حشمت و تکمین جا از لطف رب خواهیم ترا	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
ای پادشاه مسلمین ای صاحب تاج و نگین یا حشمت و تکمین جا از لطف رب خواهیم ترا	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
در بزم مهر خاوری در رزم رستم صولتی نور صفای نیتت آفاق را بخشد ضیاء	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
از بهر استحکام دین کردی برون شمشیر کین خوانند جمع مومنین در فکرو رایت مرحبا	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
شه کند چون عزم ستیز افتد بد شمن رستخیز گم می کند راه گریز بیند چو شه در قفا	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
تا آنکه دنیا چون عدم از دیده ها فانی شود پاینده باد این شاه ما بر تخت شاهی سالها	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
چون تیغ را بیرون کند از خون جهان جیحون با او مقابل چون کند ادای دین روز غزا	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
تا آنکه در دنیا بود ممکن وجود مردمی دین نبی بادا قوی این شاه را بادا بقا	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
تا این فلک برپا بود سلطانش زیبا بود وین رایش بالا بود تا ختم دنیا یا اله	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان
از لطف و احسان و کرم این شاه را با ملتش در حفظ خود داری نگاه از شر شیطان و هوا	الهنا یا ربنا انصرنا امیرنا امیرالافغان امان الله خان

الهنا يا ربنا انصرنا اميرنا
اميرالافغان امان الله خان

هرجا بود احباب او دلشاد باد از رحمتت
باد اعد ویش روسپاه يا رب بحق مصطفى

الهنا يا ربنا انصرنا اميرنا
اميرالافغان امان الله خان

يا رب زآسيب زمان داری نگاهش درامان
جاه وجلالش دایماً دارم ز درگاهت خدا

الهنا يا ربنا انصرنا اميرنا
اميرالافغان امان الله خان

عمری فراوان کن عطا سلطان ما را يا الله
سلطان ما را يا الله عمری فراوان کن عطا

الهنا يا ربنا انصرنا اميرنا
اميرالافغان امان الله خان

ترانه خوانی می کند مدح ترا ورد زبان
بشنوی کز زیر وبم موزیکه میدارد صدا

مورخ ودانشمند ما استاد سیستانی نیزبه قول استاد مرحوم هاشمیان درباره توضیح جالبی دارد که من درجای دیگرنخوانده ام وبخش ازترانه را نیز ثبت نوشته خود کرده است که نظربه معاذیری ثبت درست خوانده نشده وبا متن بالا یکسانی ندارد ایشان می نویسند :

«پوهاند هاشمیان از قول والده و پدرخویش در جشن استقلال که درباغ عمومی پغمان برگزار شده بود و استاد میران بخش ترانه استقلال را درحضور اعلیحضرت امان الله با شور عجیبی خوانده بود، متذکر میشود که درپایان خواندن ترانه استقلال، اعلیحضرت امان الله خان دو صد طلا به استاد میرانبخش بخشش میدهد . استاد ها شمیمان آواز استاد میرانبخش و ترانه استقلال را که سروده خود استاد میرانبخش پغمانی است در نواری ثبت کرده و برای من فرستاده و نیز ابیات این ترانه را ضمیمه کرده اندکه با تشکر از ایشان یکی دو بند آن در اینجا باز تاب داد میشود . کیفیت شعری ترانه ضعیف است ولی بیانگر احساسات آزادی طلبانه یک هنرمند کشور است و به همین جهت شاه امان الله است او را مورد ارفاق و شفقت شامانه اش قرارداده : امان الله ، المولانا سلطان الملک الغازی ، ربنا ملت راضی الله خان پشت و پنايت مردم باشد سخی شاه مردان امان الله ، ربنا النصرتي، المولانا سلطان الملک الغازی الله خان دایم مردو عالم باشد، غازی نام ای خلیفه مسلمین این بیرق اسلام کفر وظلمت نوربشاداز حکم رحمن امان الله ، ربنا النصرتي المولانا سلطان الملک الغازی الله خان «برای معلومات بیشترمراجعه شود به :

www.afghan-

german.net/upload/Tahlilha_PDF/sistani_azam_alama_mahmud_tarzi.pdf

ازنوشته استاد سیستانی برمیاید که خواننده این ترانه استاد میرانبخش پغمانی بوده که مورد تقدیرشاه امان الله غازی نیزقرارگرفته است.اگرخواننده این ترانه استادمیرانبخش بود پس باید دریافت که شعروکمپوز این شعرآزکی بوده وروی کدام انگیزه این ترانه به حیث ترانه استقلال تایید ومنظورشده است ؟

مورخ شهیرکشورمرحوم عزیزالدین خان وکیلی پوپلزائی نیز درباره این ترانه دراثرگرانبهای خود (سلطنت امان الله شاه واستقلال مجددافغانستان بخش اول ، چاپ اکادیمی علامه رشاد ۱۳۹۶ کندهار ص ۱۶۹) یاد آوری دارد و می نویسد: « در عصر حبیب الله خان دسته موزیک عسکری اصطلاحاً (باجه برنجی حضوری) یاد میشود، ومراسم سلام شاهی درایام جشن ها واعیاد بهمین وسیله دسته موزیک بنام مارش شاهی ویا مارش امیری اجراء می گردید. واین مراسم تا ایام جلوس خصوصی امان الله شاه یعنی هفته اول ماه حوت سال ۱۲۹۷شمسی بعین همین اصطلاحات باقی مانده بود، چون امان الله شاه ساعت ده صبح جمعه (۹حوت سال مذکور درمیدان عسکری تاج استقلال را از دست ملت و درمحضر عساکرپذیرفت، این وقت تصویب بعمل آمد که باید مطابق تماماً تحولات جدیدی که درین عهد ازبرکت استرداد استقلال بعمل می آید درصورت موزیک سلام شاهی تجدید نظرشود وهم بهتراست که مارش امیر بنام مارش شاهی ومراسم استقلال یاد شود. اعلیحضرت امان الله شاه واعضاء دولت آن اصطلاح جدید وپرافتخار(مارش استقلال را پسندیدند. السید محمود السامی قوماندان مکتب فنون حرب که خود معلم دروس عسکری وهم معلم موزیک وهم شاعر زبان عربی وترکی ودری بود، برای مارش استقلال ترانه ذیل را ازطبع خود سرود وهم صوت آنرا ترتیب وبه سرسته باجه برنجی حضوری تعلیم نمود. وموزیک عسکری حضوری در ایام جشن خصوصی استقلال (نهم حوت) وجشن عمومی استقلال {ماه اسد} وسائراوقات می نواخت وصوت پُرکیف وهیجان انگیزی داشت .» (اثریادشده ص ۱۶۹)

خلاصه اینک شعریاد شده و کمپوز آن از محمود سامی از معلمان و نظامیان مهم دوران غازی امان الله خان می باشد . محمود سامی در گسترش اردوی دوران امانی خدمات مهم انجام داده است و یکی از اراکین مقرب به شاه امان الله خان بود. سامی بعد از سقوط نظام امانی به آن موقف و شوکت که داشت نماند و در پایان در زمان نادرشاه (۱۹۳۰) به هر ملحوظی که بود نخست محبوس و بعداً اعدام گردید .
ادامه دارد